

TBMM
HALKLARIN EŞİTLİK VE DEMOKRASİ PARTİSİ
GRUP BAŞKANLIĞI

Sayı : 18187

Tarih : 21.05.2026

TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ BAŞKANLIĞINA

Türk Ceza Kanunu'nda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun Teklifim ve Gerekçesi ekte sunulmuştur.

Gereğini saygılarımla arz ederim. 21/05/2026

Ayten Kordu

Tunceli Milletvekili

TBMM BAŞKANLIĞI	
Tali Komisyon	İnsan Haklarını İnceleme
Esas Komisyon	Adalet
Tarih: 5-6-2026	Esas No: 2/3706

T B M M KANUNLAR ve KARARLAR BŞK.LİĞİ
22 Mayıs 2026
Numara:

T B M M GENEL EVRAK
22 Mayıs 2026
No: 1865937

GENEL GEREKÇE

Zorla kaybetme uygulamaları, sadece kişilerin yaşam hakkını ellerinden almakla kalmayıp, ailelerini ve toplumu bitmek bilmeyen bir belirsizlik ve yas süreciyle cezalandıran en ağır insanlık suçlarından biridir. Birleşmiş Milletler (BM) bünyesinde 2006 yılında kabul edilen ve 2010 yılında yürürlüğe giren "Herkesin Zorla Kaybettirilmeye Karşı Korunmasına İlişkin Uluslararası Sözleşme", bu fiili insanlığa karşı işlenmiş bir suç olarak tanımlamakta ve zamanaşımına uğratılamayacağını hükme bağlamaktadır. Dünyada geçmişle yüzleşmeyi başaran ülkeler (örneğin Arjantin ve Güney Afrika), kurdukları Hakikat Komisyonları ve adli süreçler sayesinde hem kayıpların akıbetini ortaya çıkarmış hem de failleri yargılayarak toplumsal barışı inşa etmişlerdir. Uluslararası toplumun en ağır suçlardan biri olarak kabul ettiği zorla kaybettirmelere karşı küresel ölçekte bir hukuki barikat kurulurken, Türkiye'nin de kendi yakın tarihiyle yüzleşip, iç hukukunu evrensel insan hakları normlarıyla uyumlu hale getirmesi gerekmektedir.

Türkiye'de özellikle 1990'lı yıllardaki olağanüstü hâl döneminde sistematik bir karakter kazanan zorla kaybetmeler, kişilerin kamu gücünü arkasına alan yapılarca evlerinden, işyerlerinden veya gözaltı merkezlerinden alınarak akıbetlerinin karanlıkta bırakılmasıyla sonuçlanmıştır. İnsan Hakları Derneği verilerine göre çoğunluğu gözaltında kaybedilenlere ait 253 toplu mezarın tespit edildiği bu süreç, yaygın ve ağır bir insan hakları ihlali teşkil etmektedir. Kamuoyunda JİTEM olarak bilinen yapılanma etrafında örgütlenen yasa dışı ilişkiler ağı; işkence, yargısız infaz ve faili meçhul cinayetler gibi suçlarla anılmış; bu ağır ihlaller TBMM'nin Faili Meçhul Siyasi Cinayetleri ve Susurluk Araştırma Komisyonu raporlarında da ayrıntılı biçimde belgelenmiştir.

Buna rağmen; Ankara JİTEM, Cizre, Kızıltepe, Dargeçit, Kulp (Alaca) ve Yüksekova Çetesi gibi sembolik davalar başta olmak üzere, açılan dosyaların büyük kısmı etkin ve bağımsız soruşturmalar yürütülmediği için cezasızlıkla sonuçlanmıştır. Dersim'de gözaltındayken veya sorgu sürecindeyken katledilen/kaybettirilen Ayten Öztürk ve Nazım Gülmez; yıllardır akıbeti sorulan Cemil Kırbayır, Hasan Ocak, Rıdvan Karakoç gibi yüzlerce simge isim bu sistematik sürecin kurbanı olmuşlardır. Günümüzde ise Dersim'de organize bir şekilde kaybettirilen ve üst düzey kamu görevlilerine ilişkin ciddi iddiaların gündeme geldiği Gülistan Doku dosyası, kamu gücünü arkasına alan yapıların yarattığı cezasızlık pratiğinin güncel ve çarpıcı bir örneği olarak varlığını korumaktadır.

Dünya tarihindeki siyasi kaybettirme pratikleri incelendiğinde, bu yöntemin özellikle otoriter rejimler tarafından muhalifleri sindirmek amacıyla kullanıldığı görülmektedir. 1970'li ve 80'li yıllarda Latin Amerika'da, özellikle Arjantin'deki askeri cunta döneminde yaklaşık 30 bin insan, Şili'de ise Pinochet diktatörlüğünde binlerce muhalif gözaltında kaybettirilmiştir. Bu coğrafyadaki acı tecrübeler, "Plaza de Mayo Anneleri" ve Türkiye'deki "Cumartesi Anneleri" gibi adalet arayışlarını doğurmuş, uluslararası hukukun bu suça karşı dönüştürülmesini zorunlu kılmıştır.

Mevcut Türk Ceza Kanunu'nda (TCK) zorla kaybettirme fiili müstakil bir suç olarak tanımlanmamıştır. Bu durum, söz konusu ağır suçun "kasten öldürme", "hürriyeti tahdit" veya "görevi kötüye kullanma" gibi genel suç kategorileri altında değerlendirilmesine yol açmaktadır. Bu yargısal pratik ise delillerin toplanmaması ve soruşturmanın sürüncemede bırakılmasıyla birleştiğinde, dosyaların zamanaşımı gerekçesiyle kapatılmasına ve faillerin cezasızlıkla ödüllendirilmesine neden olmaktadır.

Bu kanun teklifi ile; zorla kaybettirme fiilinin Türk Ceza Kanunu'nda zamanaşımına tabi olmayan, müstakil bir "İnsanlığa Karşı Suç" olarak düzenlenmesi amaçlanmıştır. Böylece geçmişteki ve günümüzdeki karanlık akıbetlerin açığa çıkarılması, faillerin yargı önüne taşınarak cezasızlık kültürünün sonlandırılması ve kalıcı bir toplumsal barışın hukuki güvenceye kavuşturulması hedeflenmektedir.

MADDE GEREKÇELERİ

MADDE 1- Madde ile, 5237 sayılı Türk Ceza Kanunu'nun "İnsanlığa Karşı Suçlar"ı düzenleyen 77'nci maddesinin birinci fıkrasına yeni bir bent eklenerek, devlet görevlilerinin ya da yapıların bir plan doğrultusunda kişileri zorla kaybettirmesi, katledilmesi, hürriyetinden yoksun bırakması ve akıbetini gizlemesi fiili müstakil bir insanlığa karşı suç olarak tanımlanmıştır.

MADDE 2- Madde ile, Türk Ceza Kanunu'nun "Zamanaşımı" başlıklı maddelerine atıfla, insanlığa karşı suçlar kapsamında yer alan "Zorla Kaybettirme" fiilinin hiçbir surette zamanaşımına tabi tutulamayacağı net bir şekilde hüküm altına alınmış; bu yolla yargı eliyle faillerin korunmasının ve dosyaların kapatılmasının önüne geçilmesi amaçlanmıştır.

MADDE 3- Yürürlük maddesidir.

MADDE 4- Yürütme maddesidir.

TÜRK CEZA KANUNUNDA DEĞİŞİKLİK YAPILMASINA DAİR KANUN TEKLİFİ

MADDE 1- 26/9/2004 tarihli ve 5237 sayılı Türk Ceza Kanununun 77'nci maddesinin birinci fıkrasına aşağıdaki (i) bendi eklenmiştir:

"i) Kamu görevlilerinin veya kamu gücünü arkasına alarak hareket eden kişi veya yapıların; bir kişinin rızası olmaksızın hürriyetinden yoksun bırakılması, gözaltına alınması, alıkonulması, kaçırılması ve sonrasında bu kişinin katledilmesi veya akıbetinin gizlenmesi, reddedilmesi ya da nerede olduğunun açıklanmaması suretiyle kişinin hukukun koruması dışına çıkarılması (Zorla Kaybettirme),"

MADDE 2- 5237 sayılı Kanunun 77'nci maddesine aşağıdaki fıkra eklenmiştir:

"(5) Bu maddenin birinci fıkrasının (i) bendinde düzenlenen zorla kaybettirme suçuyla ilgili olarak, fiilin işlendiği tarihten itibaren hiçbir şekilde zamanaşımı uygulanmaz. Bu suçtan dolayı yürütülen soruşturma ve kovuşturmalar hiçbir aşamada zamanaşımı gerekçesiyle düşürülemez."

MADDE 3- Bu Kanun yayımı tarihinde yürürlüğe girer.

MADDE 4- Bu Kanun hükümlerini Cumhurbaşkanı yürütür.